

New York počastil letalca Hughesa in njegove tovariše

Hughes je priznal, da je bil Postov polet okoli sveta največji uspeh v zgodovini letalstva. Ameriški letalci videli pet solčnih vzhodov, dasi je polet trajal samo tri dni in 19 ur. Prva pot okoli sveta po morju pred štiristo leti traja 37 mesecev

New York, 16. jul. — New York je včeraj izkazal čast Howardu Hughesu in štirim članom njegove posadke, ki so obleteli svet v manj kot štirih dneh. Čez milijon ljudi se je zbralo na ulicah, po katerih so se vozili letalci do mestne hiše, kjer jih je v imenu mesta uradno sprejel in pozdravil župan Fiorello H. La Guardia.

Letalci so pokazali svojo skromnost, ko so zanimali trditve, da so več kot drugi ljudje. Kar so dosegli, je zasluga znanih, mož, ki so izboljšali ameriške letala in tako omogočili polet okoli sveta v tako kratkem času.

New York, 16. jul. — "Polet New Yorka v Pariz je bil najbolj težaven in nevarni," je izjavil Howard Hughes, ki je s svojimi štirimi tovariši izvršil polet okoli sveta v treh dneh in devetnajstih urah, v razgovoru poročevalci po vrnitvi v New York.

Hughes je dejal, da so vzeli veliko količino gasolina s seboj, kljub temu je zaloga komaj zadostovala v poletu iz New Yorka v Pariz. Druga nevarnost je bila zlomljeno krilno kolo, kar je opazili šele ob pristanku na letališču Bourget v Parizu. Ko se je zlomilo pri dvigu z novopostavljenega letališča.

Hughes je zanimal, da je bil njegov polet okoli sveta večji uspeh kot Postov, ki ga je izvršil leta 1933. "Uverjen sem, da je Wiley Post dosegel največji rekord v zgodovini letalstva, rečeno, ki ga morda ne bo nihče prekosil," je dejal Hughes. "Ne morem doumeti tega uspeha, kajti polet okoli sveta je celo z letalom, ki je opremljeno z modernimi in najboljšimi doslej izumljenimi instrumenti, silno težavno podvzetje. Nekateri ljudje menijo, da so bili drugi poleti večje važnosti kot Postov, toda izkušeni letalci vedo, da je bil Postov polet mojstrsko delo, največji letalski uspeh."

Washington, D. C., 16. jul. — Howard Hughes in njegovi tovariši so aktualno leteli z vrtenjem zemlje okoli svoje osi. V toku svojega poleta so videli pet solčnih vzhodov, dočim so preleteli večino sveta videli v istem času samo štiri. To pa v sled tega, ker so leteli v isti smeri kot se vrti svet okoli svoje osi. Skupno brzino vrtenja zemlje in Hughesovega letala skozi atmosfero so letalci obleteli zemeljsko os petkrat, toda dnevni so bili dolgi samo 19 ur.

To je pojasnilo uradnikov Ameriškega geografskega društva, ki so ga dali po Hughesovem poletu okoli sveta. On in njegovi tovariši so videli pet solčnih vzhodov — prvega, ko so leteli čez Atlantik, drugega med Parizom in Moskvo, tretjega med Jakutskom in Fairbanksom in petega med Fairbanksom in Minneapolisom.

New York, 16. jul. — Prvi, ki je obkrožil zemljo in sicer po morju, je bil Sebastian Del Cano, krmar ladje Vittoria, član Magellanove posadke. Jadranje okoli sveta je trajalo 37 mesecev, tri leta in en mesec. Del Cano se je vrnil domov l. 1522. L. 1899 je Elizabeth Cochrane, časničarka, ki je bila bolj poznana pod imenom Nellie Bly, obkrožila (daje na 2. strani.)

Domače vesti

Obiski
Chicago.—Kristina Kolar iz Gilberta, Minn., je v četrtek obiskala gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete.

Čikaške vesti
Chicago.—Dne 13. t. m. je v bolnišnici umrla Mary Kambič, stara 41 let in rojena v Mokronogu na Dolenjskem. Tu zapuščila moža in sina. Stanovala je na naslovu 2048 W. 23rd st. ali v "Stari Avstriji."

Mlad jolietški rojak utonil
Joliet.—Dne 10. julija se je Raymond J. Dunda, star 30 let, odcepil z nekaterimi svojimi sorodniki na zlet v Lake Geneva. Tam se je šel kopat v jezero in prijeti ga je moral krč v vodi, kajti izginil je, ne da bi bil kdo opazil, dasi je bilo mnogo kopalcev okoli njega. Njegovo truplo so našli šele čez dve uri. Rojen je bil v Jolietu in bil je sin Josipa Dunde, bivšega gl. tajnika KSKJ in kasnejšega bančnega uradnika. Zapuščila starše, ženo, otroka in brata.

Vesti iz Penne
Strabane, Pa.—Zadnje dni se je tu oženil Frank Tomšič, član društva 589 SNPJ, z Julijo Cook. Njegov oče Ignac Tomšič je že več let "supervizor" v tej naselbini. Obilo sreče!—Frank Umek se je podal v staro domovino in sicer v Bač pri St. Petru na Krasu.

Milwaukeeke novice
Milwaukee.—V West Allisu je izbruhnil v mestni zbornici konflikt proti slovenskemu aldermanu Paulu Lukas (Lukač), ki je s poljskim aldermanom Barczakom vred obdolžen, da "izrablja javno službo v svoje privatne interese."—Poroke: Arvin Strnad in Eva Muchnik, Anton Turk in Edith Weed ter Orrin McClure in Charlotte Lesnjak.

Zaslišanje odloženo za nedoločen čas

Pittsburgh, Pa., 16. jul.—Federalni delavski odbor je odgodil zaslišanje proti Weirton Steel Co., ki je obtožena kršenja Wagnerjevega zakona. Obnovljeno bo, ko bo zadeva izključena C. A. Armstronga, odvetnika kompanije, rešena. Armstrong je bil kaznovan, ker je po izjavi E. G. Smitha, reprezentanta delavskega odbora, oviral proceduro pri zaslišanju.

Presednik Roosevelt govori po radiu ameriškemu ljudstvu.

Uradniki unije CIO vložili priziv

Zaslišanje o stavkovni situaciji zaključeno
Newton, Ia., 16. jul.—James C. Carey, predsednik unije United Electrical, Radio & Machine Workers, William Sentner, direktor Odbora za industrijsko organizacijo, in Hollis Hall, podpredsednik krajevne unije, so vložili priziv proti obsodbi pri državnem vrhovnem sodišču. Obsodbo je izrekel sodnik Homer A. Fuller po obravnavi, na kateri so bili spoznani za krive žaljenja sodišča in kršenja injunkcije, katera je bila izdana v prilog kompaniji v zvezi s stavko pri Maytag Washing Machine Co. Obsojeni so bili na tri mesece zaporov vsak in plačitev denarne kazni \$500. Stavka v tovarni te kompanije je bila oklicana pred dvema mesecema.

Arbitražni odbor treh članov, katere je imenoval guvernator Nels Kraschel, je zaključil zaslišanje o stavlki. Pred tem odborom so nastopili le reprezentantje stavkarjev, ker je kompanija bojkotirala zaslišanje in izjavila, da se ne bo podvrgla odloku arbitražnega odbora. V smislu državnega zakona ne morejo avtoritete izsiliti poravnave z arbitražo.

Sovjetska vlada pozdravila letalca

Moskva, 16. jul.—Sovjetske avtoritete so aijajno sprejele letalca, ki sta 28. junija preletela razdaljo 4300 milj med Moskvo in Vladivostokom v neprestanem poletu v 24 urah. Letalca sta major Vladimir Kokkinaki in pilot A. M. Brijadinski.

Velika letalska nesreča v Italiji

Rim, 16. jul.—Šestnajst potnikov in štirje člani posadke so se ubili, ko je veliko potniško letalo v poletu iz Sardinije proti Rimu tresčilo v morje. To je bila največja nesreča v zgodovini italijanskega letalstva. Med ubitimi je bilo šest žensk, med temi nečakinja generala Valleja, letalskega podministra.

Veliko letalo treščilo na bolnišnico

Buenos Aires, Argentina, 16. jul.—Veliko potniško letalo družbe Pan-American Airways je včeraj tresčilo na bolnišnico v predmestju Buenos Airesa in se razbilo. Eden bolnik v bolnišnici je bil ubit, petnajst pa je bilo ranjenih. Osem potnikov in štirje člani posadke so dobili majhne poškodbe.

KITAJCI POTO- PILI VEČ JA- PONSKIH LADIJ

Bombardiranje utrdb ob reki Jangtse
RUSI INVADIRALI MANDŽURIJO?

Hankov, 16. jul.—Vrhovno poveljstvo kitajske oborožene sile je naznanilo, da so kitajski letalci potopili in poškodovali 45 japonskih bojnih ladij v zadnjih dveh tednih. To je vzrok, da je prodiranje Japoncev po reki Jangtse proti Hankovu, začasnemu glavnemu kitajskemu mestu, onemogočeno.

Med bojnimi ladjami, ki so bile potopljene ali pa poškodovane, sta dve križarki, tri letalske transportne ladje, dva rušilca in več drugih manjših ladij. Vlačilne ladje so odvekle 19 poškodovanih ladij v Sanghaj, kjer jih bodo popravili.

Japonske bojne ladje in letalci so bombardirali kitajske utrde ob reki Jangtse v bližini Kiukianga, a niso utihnil kitajskih topov na hribih nad reko, kjer Kitajci gradijo drugo obrambno erto. Kiukiang je oddaljen od Hankova 135 milj.

Tokio, 16. jul.—Ruske čete so udrele v Mandžurijo v bližini Korejske in zasedle mesto Šanfeng, se glasi poročilo. Tam zdaj gradijo zakope in utrde. Mandžurska vlada je vložila oster protest proti invaziji svojega teritorija.

Vest govori tudi o koncentraciji ruskega vojskovanja pri Heilangšantangu, petnajst milj vzhodno od Šanfenga. Gibanje ruskih čet so opazili tudi v drugih obmejnih krajih.

Z višini, ki so jih zasedle sovjetske čete, je dober razgled na japonski pristanišči v Jukiju in Rašinu, Koreja, ki sta v japonski trdnjavski coni.

Fašisti tepeni v bitki v zraku

Lojalisti sestrelili 20 fašističnih letal

Barcelona, 16. jul.—Obrambni minister španske ljudske vlade je naznanil, da so lojalistični letalci in topniške baterije uničile dvajset fašističnih letal v bitkah v zraku v zadnjih dneh, ki so se vršile nad fronto v vzhodni Španiji in bližini Valencije. Minister dostavlja, da je bila letalska sila ojačena in da imajo lojalisti zdaj več bojnih letal kot fašisti.

Najbolj vroča bitka v zraku se je vršila včeraj nad cesto, ki spaja Teruel s Saguntom. Samo v tej bitki so fašisti izgubili devet letal; vsa letala so bila italijanskega izdelka.

Hendaye, Francija, 16. jul.—Španska armada pod poveljstvom generala Joseja Mijae na fronti v vzhodni Španiji je pričela s protiofenzivo. Po naskokih na fašistične pozicije je zasedla strateški hrib Marcos.

Srdite bitke so zdaj v teku v sektorju Sarrión, južnovzhodno od Teruela, ob cesti Teruel-Sagunto, katero bi fašisti radi dobili pod svojo kontrolo. Včeraj so naskočili lojalistične postojanke pri Alentosu, a so bili vrženi nazaj z velikimi izgubami.

Madrid, 16. jul.—Fašistični letalci so včeraj napadli z bombami Algimo de Alfaro, mesto ob cesti, ki spaja Teruel s Saguntom. Bombe so ubile trinajst oseb, med temi tri ženske in pet otrok.

Roosevelt za svetovno razorožitev

Denar, potrošen za oboroževanje, ne ustvarja bogastva

San Francisco, Cal., 16. jul.—Predsednik Roosevelt je v svojem govoru na otoku v tujakajnem zalivu, kjer bo imel San Francisco svojo razstavo v prihodnjem letu, dejal, da je Amerika pripravljena sestati se z drugimi državami na razorožitveni konferenci, zaeno pa je poudaril, da se Amerika lahko kosa z vsako državo v oboroževanju in bo tudi ojačila svojo oboroženo silo, če bo treba.

"Amerika še vedno upa, da je splošen mir mogoč," je dejal Roosevelt. "Ako se bo to upanje izjalovilo, tedaj bo ameriška bojna mornarica prevzela svoj delež narodne obrambe. Mi želimo, da bi manj trošili za narodno obrambo, kajti denar, ki gre za orožje, ne ustvarja produktivnega bogastva. Edino zadočenje, ki ga imamo, je to, da Amerika troši proporcionalno komaj četrtno denarja za oboroževanje v primeri z drugimi državami."

Roosevelt je dalje rekel, "da ameriško ljudstvo želi, da bi druge države pravočasno spoznale, da jih bo oborožitvena tekma poglajala v katastrofo. Mi smo pripravljeni sestati se z reprezentanti držav na razorožitveni konferenci, ki naj bi končala oborožitveno tekmo."

Italijani so 'arijsko' pleme!

Tako pravijo fašistični profesorji

Rim, 16. jul.—Grupa fašističnih profesorjev je po študiju ugotovila, da so Italijani arijskega izvora. Študija se je vršila pod avspicijlo ministrstva kulture.

Ugotovitev profesorjev je vznemirila 47.000 židov, ki živijo v Italiji, ker v svojem poročilu pravijo, da oni niso del italijanskega naroda, niti se ne morejo mešati z njim. To bi izpremenilo "pristo evropsko karakteristiko italijanskega naroda."

"Plemenski pojmi v Italiji morajo biti bistveno italijansko-nordijski," pravijo profesorji. "To sicer ne pomeni, da bo Italija osvojila sedanje nemške plemenske teorije in trdila, da so Italijani in Škandinavci eno in isto pleme."

Fašistični list Il Giornale D'Italia, ki ga urejuje Virginio Gayda, je šel dalje kot profesorji. Ta je direktno povezal 43.000.000 Italijanov z Nemci in njihovo "arijsko" teorijo. List piše, da so Italijani, kakor Nemci, "Arijci."

"Izraz 'Nordik' v plemenskem smislu nima geografskega značilnosti," pravi Gayda. "Ta je označuje človeški tip, evropskega človeka, kakršnega je orisal nemški Linnaeus. (Karl von Linné, ki je latiniziral svoje ime kot Carolus Linnaeus, je bil švedski naravoslovec v osemnajstem stoletju.) Fizično je ta človeški tip ideal klasične lepote, ki so ga opevali največji latinski in italijanski pesniki. To je italijanski tip fašistične ere — soliden, organiziran, tih in močan tip."

ŠTUDIJA ANGLEŠKEGA OBRAMBNEGA SISTEMA

Italija in Nemčija delata preglednice Angliji
FAŠISTIČNA AGITACIJA V PALESTINI

London, 16. jul.—Obrambni odbor, vrhovna glava angleškega obrambnega sistema, je začel ponovno proučevati strateško situacijo Gibraltarja z novega stališča. Situacija se je radikalno izpremenila, odkar traja civilna vojna v Španiji, v kateri Italija in Nemčija podpirata španske fašiste.

Finančni minister John Simon je v imenu kancelarja Neville Chamberlaina odgovorjal na vprašanja poslancev, ki so hoteli vedeti podrobnosti novih obrambnih načrtov. Simon jim je pojasnil, da je bila študija še odrejena in da je bilo ugotovljeno, da Italija in Nemčija gradita trdnjave na nasprotni strani Gibraltarja, na ozemlju, ki je pod kontrolo španskih fašistov.

Izjava finančnega ministra je potrdila, da se odnosa med Anglijo in Italijo niso dosti izboljšali kljub sklenitvi prijateljskega pakta v aprilu tega leta. Ta med drugim vključuje zagotovilo, da bo Anglija priznala podjarmljenje Abesinije po fašistični Italiji kakor hitro bo slednja potegnila svoje čete iz Španije. Odpoklic tujih čet je avgestiral Anglija in mednarodni nevmesalni odbor, ki se je nedavno sestal na svoji seji v Londonu, je soglasno odobril avgestijo.

Laboriti in liberalci so že večkrat obdolžili Chamberlaina, da daje potuho Mussoliniju in Hitlerju. Zdaj pravijo, da imata diktatorja svoje agente tudi v Palestini, kjer podigajo izgrede med židi in Arabci, ki so zavzeli v zadnjih dneh velik obseg. Opozicija pritiska na premierja, da izvoli revizijo angleške zunanje politike v prilog lojalistični Španiji.

Poravnava frakcij- skega boja v uniji

Lewis konferiral s predsedniki avtnih unij

Washington, D. C., 16. jul.—John L. Lewis, načelnik Odbora za industrijsko organizacijo, je pred reporterji izjavil, da bo upošteval apel suspendiranih članov eksekutive unije združenih avtnih delavcev in posegel v frakcijski boj.

Lewis je podal to izjavo po konferenci s predsedniki trinajstih krajevnih unij, ki so se oglašili v njegovem uradu v Washingtonu. Ti so zastopali avtne unije v Michiganu in Ohiju in zagotovili so Lewisu, da bodo člani njihovih unij upoštevali Lewisove sugestije glede končanja frakcijskega boja. Lewis je povedal, da je skušal govoriti po telefonu s Homerjem Martinom, predsednikom avtne unije, a ni uspel. Dalje je rekel, da je večina članov za končanje trenja, ki je posledica suspenzije petih članov eksekutivnega odbora.

Stavka pri Yellow Cab Co. končana

New Orleans, La., 16. jul.—Matthew S. Braniff, odvetnik unije CIO, je naznanil, da je bila stavka šoferjev pri Yellow Cab Co. končana. Stavka je bila oklicana 1. julija.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKEGA NARODA
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit SocietyNarodna in lastnina slovenskega naroda (izven Chicago) in Kanada
\$6.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.00 na četrt leta; na Chicago
in Kanado \$7.50 na leto, \$2.50 na pol leta, \$1.25 na četrt leta.Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Canada \$7.50 per year.
Foreign countries \$9.00 per year.Cena tiskane glasila — Skupni dohodek iz prodaje glasila
ne se vrača. Skupni dohodek iz prodaje glasila (tisk, po-
st, dani, jani) se vrača poslateljcu le v obliki, če
je priložila pošto.Advertising rates on agreement — Manuscripts of communica-
tions and unsolicited articles will be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.Naslov na vas, kar ima stik s Nacijo
PROSVETA
587-25 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Izlet kluba št. 49 JSZ

Cleveland. — Poročano je že bilo, da priredi klub št. 49 JSZ izlet ali piknik. Prvotno smo imeli namen prirediti ga na 31. julija, ker pa imajo na ta dan svoj izlet ali "basket piknik" Cankarjeva ustanova in progresivna ženska društva, smo naš piknik preložili za teden pozneje. Razume se, da gremo na piknik C. U., obratno pa pričakujemo, da se bodo tudi oni udeležili našega izleta dne 7. avgusta na prijazni farmi Josepha Petriča na Bishop rd. Do te farme je lahko priti: enostavno voziti po Bishop rd. Ko pridete do White rd., vozite še polj milje naprej (po Bishop cesti) in ste na mestu, kjer bo napis.

Klub št. 49 nima navade prirediti mnogo priredb. Posebno izleta že nismo imeli več let, zato upamo, da se bo vse zavedno delavstvo tudi gotovo odzvalo in posetilo ta izlet. Petričeva farma je jako pripravnica za take stvari. Prvič je blizu, drugič je prostor za parkiranje, tretjič ima lep gozdiček in končno tudi plesilce. Kdor bo želel, bo lahko tudi balinal. Za hladno pijačo in prigrizek bo skrbel odbor.

Del dobička tega izleta bo šel v podporo našemu borilstvu za delavske pravice Proletarcu. Zanašamo se na razredno zavedno delavce v metropoli, da nas boste posetili. Od nikogar ne zahtevamo velikih žrtv, toda naša dolžnost je, da podpiramo svoje organizacije in svoje ustanove. Rezervirajte si torej prvo nedeljo v avgustu za piknik našega soc. kluba št. 49. Za one, ki nimajo svojega vozila, bodo skrbeli člani kluba, s katerimi lahko stopite v stik ali pa na dan piknika počakate pred SDD na Waterloo rd.

Odbor.

Uspeh piknika na Blainu

Blaine, O. — Želim se zahvaliti vsem posetnikom našega društvenega piknika dne 10. julija. Veselo smo bili iznenadeni, ko smo videli tako veliko udeležbo. Toliko ljudstva še ni bilo na kakšnem pikniku na Blainu. Ljudje so prišli celo 90 milj daleč. Bili so iz Ohia, Penne in West Virginije. Seveda jih je pritegnila godba Franka Supana iz Greensburga, ki igra po radiu WJHB. Igrali so vsem v zadovoljstvo in jih priporočam tudi drugim.

Na tem pikniku sem se srečala z ljudmi iz svojega kraja, katerih še nisem videla v Ameriki in mnogi tudi mene ne. Nekateri so vpraševali, da bi me radi spoznali. Prišel je precej postaren mož, ki me vpraša, če bi mu mogla pokazati Paulo Glogovšek. Pravi, da rad čita njene dopise in da je član SNPJ od njegovega začetka. Vprašam ga, če jo še hoče videti in mu — pomolim roko. Z veseljem jo stisne in me prosi, naj se še kaj oglasim.

Ne bom naštevala imen in naselbin, iz katerih so prišli na naš piknik. Upam tudi, da mi oprostite moji prijatelji, ker nisem imela časa z vsemi kramljati, ker sem bila zaposlena do treh zjutraj, dokler niso gošči odšli. Največji mojster v "povstertancu" je bil br. Skoberne iz Maynarda. Poljubni nekaterih so bili še prevroči in so ženske kar omamili — ha, ha ha. Ta ples smo plesali po domače.

Poročam naj tudi, da bomo i-

meli obletnico društvenega doma na zahvalni dan. Vas že sedaj vabim in želim, da bi druga društva v okolici ne prirejala zabav na ta dan. To omenjam, ker moramo drug drugemu pomagati. Torej v imenu društva še enkrat hvala vsem za poset, posebno pa onim, ki so delali od dveh popoldne do dveh po polnoči.

Pošiljam pozdrave Franku Barbiču in "očetu Prosvete". Povem jima na uho, da sta nekaj zamudila, ker nista prišla na našo priredbo, namreč pristne domače, kranjske klobase. Ena je bila tako dolga, da bi jo imel Zidanšek dovolj za ves teden. Ker ga ni bilo, se mu naj zdaj pa sline cedijo. Pisal je, da mu zdaj ni za klobase, ker so presuše in pretrde. Well, pri nas smo naredili frišne.

Glede dela je pri nas zadnjih par tednov nekoliko boljše, toda nikogar sem ne vabim za delom, ker se ga niti opoldne z lučjo ne dobi. Tudi tukaj jih je še vedno dosti brez dela.

Z zanimanjem čitam poročilo gl. tajnika Vidra o svojem potovanju po zapadu. Med drugim je pisal, koliko prahu je tam. O tem mi je lani pripovedoval tudi moj sin, ki je bil tam, toda mu skoraj nisem verjela. — Pozdrav vsem čitateljem našega lista.

Paula Glogovšek, 333.

Izlet mladinskega zbora

Pittsburgh, Pa. — Mladinsko pev. društvo "Prešeren" priredi prvi piknik v North Parku na Hemlock Growu zraven Wildwood ceste in Babcock Boulevarda, dne 24. julija. Kazipot: Vzemite iz Pittsburgha ali iz Etne ceste št. 8 do Wildwood ceste, krenite na levo do North parka (Hemlock Grove). Enako lahko vzamete iz Millvalle ceste — Babcock Boulevard do parka in z Wildwood ceste krenite na desno.

North Park obsega 2500 akrov naravne krasote, v nižini in v sredini se razteza krasno jezero, ki je ob nedeljah napolnjeno s čolni mestnih izletnikov nedeljskih počitnic, akoravno jih je v tem času dovolj tudi v tednu. Na drugi strani jezera na prijetnem hričku si pa vsak lahko privošč, hladno kopališče, katero je najmodernejša in največja v Penni. North Park ni našim Slovincem veliko poznan, ker ni bil prej leta tako izdelan kot je sedaj v tako naravni krasoti. Je samo 9 milj od tukaj.

Vljudno se vabi rojake in rojakinje iz Pittsburgha in okolice, da se udeležijo tega izleta, enako se prošl društva, da sodelujejo in spodbujajo te mlade pevce in pevke, kateri so vsi člani raznih društev ter vsi odvisni od nas vseh skupaj, da jim postavimo temelj kulture in cilj napredka v ponos nam vsem. S tem podaljšamo slovenščino v Ameriki med našo mladino. Nadalje se prosim vse mlade fante in dekleta, da prinesejo s seboj svoje instrumente, da bodo pokazali po svoji zmoglosti in skušnjah, kaj da vse znajo igrati in kakšno melodijo imajo njih muzikalni instrumenti. Odmevalo bo po vsem parku na okrog z godbo in petjem. Torej ne pozabite tega velikega programa na 24. julija — petje, godba, razne dirke z nagradami, vlečenje vrvi. Seveda,

Ameriške bolničarke, ki strežejo ranjenim lojalistom v bolnišnici v Barceloni, Španija.

janček bo tudi igral svojo vlogo, mi pa svojo, posebno v hladni senci z mrzlim prilikom in z drugimi dobrotami. Bas bo vozil od Slov. doma tja in nazaj za 25c. Vstopnina prosta.

Paul Klun.

Poročilo zastopnika

Sharon, Pa. — Več dopisnikov je že poročalo o veliki slavnosti, katero smo doživeli v naši naselbini dne 2. julija v zvezi z upejlavanjem novega angleškega polslufočega društva v SNPJ, toda naj še jaz dodam nekaj. Tudi je bilo že večkrat povedano, da se je to društvo organiziralo s pomočjo starejših članov in odborikov društva 262.

Na banket in slavnost so prišli ljudje od blizu in daleč v zelo velikem številu. Nemogoče mi je navesti vseh naselbin, iz katerih so prišli na to proslavo. Tudi še nisem doživel, da bi bili navzoči trije glavni odborniki pri upejlavanju novega društva v jednoto. Njegovi člani se torej lahko čutijo izredno počaščeni.

Ta slavnost je tudi finančno dobro izpadla za obe društvi. Skupni prebitek je znašal, če se ne motim, \$89.28, katera vsota je bila enako razdeljena med obe društvi — \$44.64 na vsakega. Novemu društvu je to že v veliki pomoč in pomeni, da so mu starejši člani lepo posteljlo postlali. Upam pa, da člani novega društva ne bodo ležali na tej postelji, marveč bodo šli na delo in noč in dan agitirali za nove člane. S tem bodo dali polno priznanje in zadoščenje starejšemu članstvu in ustanoviteljem društva. In polje je še obširno za pridobivanje mladine. Ako bi bil jaz mlad in zmožen angleškega jezika, bi se sam upal pridobiti sto novih članov med mladino.

Naša dolžnost je tudi, da odbijamo napade na jednoto in gl. uradnike, ki jih siplje neki pittsburghski listič, ki bi rad dobil kontrolo nad jednoto. Nekaj federacijskih uradnikov je že nasel na spretno nastavljeni limanice s strani komunističnega lista. Br. Jurca poroča, da izjava detroitske federacije ne predstavlja mnenje večine članstva v Detroitu in tudi ni bila prej predložena nobenemu društvu. Ses. Ana Gorenc piše, da Witkovičeva resolucija društvom in

Pogovor s temi in onimi

Ivan Molek

MALO VEC RESNOSTI!

Oba clevelandška slovenska dnevnika se s ta izenačiti na znani klasični točki "redu ad absurdum."

Enakopravnost naziva Ameriško Domov "eksponent svetovnega fašizma", Ameriško Domovina pa naziva Enakopravnost "clevelandski slovenski komunistični list na vogel 63. ceste."

Trditev, da je Enakopravnost komunistični list, je absurdnost prve vrste, ali kdor po nivo Ameriške Domovine, se mora le naminiti. Kaj vse je že ta "papir" naložil, je kord ne samo za slovensko novinstvo, temveč tudi za ameriško, čeprav je ne morem ameriškim žurnalističnim šmokom to dobiti para.

Od Enakopravnosti bi pa človek pričakoval več resnosti. Naj so rojaki, ki urejajo Ameriško Domovino, še tako naivni, nevedni, zločinavski in skregani z zdravim pametjo — štiti niso, ker ne morejo biti.

Kljub temu, da ti rojaki debelo lažejo o di španske republike in simpatično pišejo fašističnih — Mussolinijevih in Hitlerjevih uspehih, krvavih in barbarskih uspehih, in še tako nesramno obrekujejo slovenske socialiste v Ameriki z ostalimi ameriški Slovinci, ki prispevajo skromne cente v španski siromakom — fašisti niso, ker morejo biti.

Vzlic temu, da so ti rojaki aplavdirali rofašistom na Dunaju, ko so ti klerofašisti februarju 1934 obešali in drugace morili najke socialiste, in so pomagali razdirati famne laži glede teh socialistov — fašisti niso, ker ne morejo biti.

In kljub vsem ostalim vtroglaščinam, ki rojaki pri A. D. počenjajo v prid fašistov bratovščini in najgrši reakciji sploh — fašisti niso, ker ne morejo biti.

Fašisti ne morejo biti — ker so preveč klepetulje. Naj zahvalijo svojega Boga, da v Ameriki. Če bi bili v Italiji ali Nemčiji jih Mussolini ali Goering hitro dal "likvidati", kajti ne prvi ne drugi ne more trpeti sebe večje klepetulje kot je sam ...

Klinika za radij

Svedski kralj Gustav V., ki je nedavno znoval osemdesetletnico rojstva, je v Stockholmu otvoril zavod za radij, ki je pač estvena ustanova svoje vrste na svetu. Strž za bolnišnico znašajo 4.6 milijonov švedskron. Ta denar predstavlja narodni dar, ga je Svedska poklonila svojemu vladarju osemdeseti rojstni dan, kralj pa je določil, se zbira porabi za radijski institut. Tem radijskega zavoda je bil položen že pred d. timi leti, ob sedemdesetletnici Gustava V.

Vodstvo zavoda je poverjeno prof. G. Forsellu, ki ima na razpolago največjo množico radija na svetu, namreč deset g radij. Nijo ga v posebni shrambi, ki ima svinčene ne, svinčena tla in prav takšen strop. Zdravki in bolničarke, ki imajo opraviti z radijsko oboroženimi s posebnimi svinčeni senčili, jih zarki radija ne ožgejo.

Radijska bolnišnica ima sto postelj. S zdravniki, sester in pomožnega osebja je lo velik. Steje namreč 130 oseb, kar je za lo velik obseg obsega izredno mnogo. V du bodo zdravili rakasta obolenja in lečenja za siromake brezplačno. V zvezi z radijskim zavodom delujeta v Stockholmu še dva pomna instituta, oddelek za radijsko fiziko in dijsko patologijo.

Živali so si prijatelje

Ob Greifenskem jezeru v Švici so našli avtomobilisti pred dnevi kraj gozda ob komaj par dni staro srnico, ki je bila izžrpana, da ji ne bi nihče prisodil dolgega ljenja. Zaradi oslabelosti jo je mati srna govo zavrgla, prepričana, da bo v nekaj urah ginila.

Usmiljeni avtomobilisti so živalco pokli ter jo odpeljali domov, kjer so jo spravili začudo k sebi. V enem tednu se je ljenje srnice tako popravilo, da zdaj nihče ne misli na njeno smrt. Žival se sprejela dvorišču gospodarja in ne kaže nobenega hu.

Naključje je tudi hotelo, da ima najdi srnice doma prvovrstnega lovkega psa, teremu se je srna pridružila in se zdaj s njim sprejaha po travnikih in pašnikih kakor sta si v krvnem sorodstvu. Lovski pes in srna se tudi igrata in imajo otroci z njima veselje. Lastnik srne hoče, da se žival njemu dobro okrepi, potem jo bo poklonil nemu živalskemu vrtu.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 18. julija 1918)

Domače vesti. V Indianapolisu so ustanovili delniško družbo za gradnjo slovskega društvena doma.

Delavske vesti. Federalna vlada je odpravila privatne posredovalce za dobavljanje delavcev.

Svetovna vojna. Nova nemška ofenziva v Franciji je bila ustavljena takoj prvi dan.

100.000 Nemcev je padlo v strahovih bojih.

Sovjetska Rusija. Angijske in ameriške se zasedle vso obal v Murmansk v Rusiji.

Prizor v uradu časopisne agenture United Press v New Yorku, ko so njeni direktorji podpisali pogodbo z unijo časnikarjev.

Vesti s Primorskega

ANALIZA ZA FINANČNO SANCIONIRANJE OBČIN V ISTRI

Finančni položaj velike večine istarskih občin kakor tudi raznih ustanov in zavodov, ki so bili v preteklih letih v veliki meri zapleteni v poslovnih zvezah, se je v zadnjih letih čedalje bolj poslabšal, da bi se ne bi v kreditnem gospodarstvu, nego tudi že v obsegu poslovanja, pokazalo prve posledice, ki so prav resno ogrožale nadaljnji obstoj puljske občine, poslovanje pokrajinske uprave, puljske mestne hranilnice in drugih manjših zavodov. Posledice finančnega zaplata, ki so posledice pokrajinske oblaščitve in praznoteritve, se kažejo v obsegu poslovanja, ki so prav resno ogrožale nadaljnji obstoj puljske občine, poslovanje pokrajinske uprave, puljske mestne hranilnice in drugih manjših zavodov. Posledice finančnega zaplata, ki so posledice pokrajinske oblaščitve in praznoteritve, se kažejo v obsegu poslovanja, ki so prav resno ogrožale nadaljnji obstoj puljske občine, poslovanje pokrajinske uprave, puljske mestne hranilnice in drugih manjših zavodov.

Godarjeva smrt. Skupina delavcev iz Lokve je našla v bližnjem gozdu truplo 70-letnega godarja Josipa Privca iz Trnovca. Kakor kaže, je starca v gozdu zadela kapa, ki ji je takoj podlegel. Njegovo truplo so prepeljali v Lokvo. V sredo so ga pokopali.

Avtomobilska nesreča v Trstu. Dne 28. junija je neki milanski avto v bližini tržaškega glavnega kolodvora z vso silo zadrl 44 let starega šolskega slugo Lovrenca Mijanica in ga smrtno poškodoval. Cestišče, ki so ga malo prej poskopili, je bilo še vse mokro in spolzko, tako da se je avto na njem, ko je približal na ovinek, močno zasukal, se zaletel na levi hodnik in podrl na tla nesrečnega Mijanica, ki si je pri tem prebil lobanjo ter dobil še druge notranje poškodbe. Proti večeru je Mijanica v tržaški bolnišnici umrl.

TEMELJITO ČIŠČENJE

St. Peter na Krasu, junija 1938. — S prihodom novega prefekta v Reko se je na reški prefekturi sami, pa tudi v pokrajini v marsikaterem pogledu temeljito spremenilo. Morda tu pa tam tudi v korist našim ljudem!

— Današnji reški prefekt nosi baje naslov "prefetto-contadino", ker se predvsem zanima za poljedelstvo. Zato je dal po posebnih komisijah strokovnjakov že marsikaj premisliti, prekontrolirati itd. Vseled takih temeljitih kontrol pa so se odkrila tudi razna dejanja, ki so spravila številne odgovorne osebnosti v nemilost pri prefektu tako, da bodo nekateri prišli pred disciplinsko preiskavo, med tem ko so se drugi te spretno izognili. V knežski občini so se že izvršile spremembe. Dolgoletni podesta je bil takoj odslovljen, in kot se širijo govorice, zaradi visokih in neverjetnih računov, ki jih je morala občina kriti za zidanje novega občinskega poslopja, kot tudi za popraviljanje poslopja, kjer so občinski uradi. Novo poslopje je stalo občino nič manj kot 400.000 lir, kar je za kraj, kot je Knežak, izredno veliko. Poslopje je sicer dvonadstropno, v njem ima svoje prostore dopolnjenosti — tudi dvorano, v njem je nastanjen otroški vrtec in razne druge organizacije. Dalje je cela vrsta udobnih stanovanj za razne občinske in druge funkcije. Toda to mu ni bilo dovolj. Občinski načelniki so že takoj ob prihodu kupili hišo bivšega učitelja Česnika, v kateri so bili nastanjeni prostori občinske pisarne itd. To poslopje je dal na knadno dvigniti še za eno nadstropje zato, da je v njem napravil nekaj udobnih stanovanj za preostale funkcionarje. Naj pomembno, da je v Knežaku vsepolno hiša, ki stoji skoraj ali popolnoma prazne. Podača pa se je ravnal predvsem po načelih, ki veljajo zlasti med podežatimi v tržaški pokrajini. Znan je med našim ljudstvom tale slučaj: Ob neki priliki, ko so se sestali podežatji iz različnih občin, se je neki podežatj Slovenec pritožil, češ da manjka denarja. Njegovi tovariši Italijani so mu nasvetovali naj zida, potem bo imel do-

volj denarja! In zato povsod hitijo z zidanjem, mudi se jim s tem in onim, kljub krizi imajo vedno dovolj potreb, da lahko na ta način posebej zaslužijo. Tako je bilo najbrže tudi v Knežaku. Podača je bil sicer brez vsake izobrazbe, navaden brivec ali nekaj takega. Kot mnogi drugi je tudi on postal "tenente" v miliciji, in ta čin mu je prinesel tudi stoliček podežata. Kot pa zgle-da je znal kljub vsemu le dobro računati!

Radovedni smo le, če bo reški prefekt nadaljeval z nadziranjem poslov svojih podrejenih tako temeljito, kot je začel. Morda se bodo ugotovila končno tudi na Premu in drugod dejanja, o katerih so do sedaj previdno molčali, in to z vednostjo in pomočjo raznih funkcionarjev s prefektore. Morda bodo končno dobili naši ljudje nazaj ono, kar jim je pripadalo!

Prefektova roka pa se je pokazala tudi drugod, na pr. pri raznih javnih delih, ki so bila izvršena samo zato in v toliko, da se je lahko uporabil za to določen denar! Morda bodo končno odstranili tudi nasipe pri Pivkani novi strugi, katere so pustili ohraniti samo zato, da ni bilo treba odvažati odpadnega materiala. Do sedaj so vsi taki in podobni protesti padli v vodo, želeli pa bi bilo, da bi se končno le rešili. Nič bi nas ne brigalo, če se ne bi na tak način zapravljalo skupnega denarja, oteževalo gospodarsko stanje našega kmeta in mu nalagalo novih bremen!

Letina

Pred tedni smo pisali, kako sta suša in smrzel spravili poljske prideleke in sadije v vsej deželi v skrajno nevarnost. Mnogi so že obupavali, ker je kazalo res slabo. Močni in še pravočasni nalivi v maju in v začetku junija so pa položaj docela preokrenili. Sedaj se v vsej Juljski Krajini obeta še dobra letina. Zita so si opomogli in valove in zore, da jih je veselje gledati. Krompir in drugi poljski sadeži so v sijajnem stanju. Vinogradi cvetijo z bogatimi nastavit. Sadije ne kaže povsod enako; zgodnje je ponekod močno trpelo, vendar si je opomoglo. Tudi travniki in senožeiti so se popravili. Prva košnja je bila sicer bolj pišla, upamo pa na prihodnje, čeprav ne računamo na obilen pridelek. Za češnje je srednja letina. Zadnji, najboljši sad bo šele prišel na trg. Srednja tržna cena je ves čas nad 1.50. Breskve so začele prihajati na trg. Lahko zaključimo: naš kmet je zopet vesel svojega polja in samo prosa, da bi ga Bog obvaroval pred poletnimi nesrečami.

St. Peter na Krasu. — Z rešilnim avtom je bil prepeljan v tržaško bolnišnico Ivan Senkinec, star 40 let iz St. Petra. Ko je delal na žagi v bližini Sežane, je padel med dva hloda, ki sta ga stisnila in mu povzročila težke notranje poškodbe. Ako ne nastopijo komplikacije, se bo moral zdraviti 4 tedne.

Amerika poslala agenta v Nemčijo

Menarodna konferenca v Franciji zaključena

Evian - Les - Bains, Francija, 16. jul. — Amerika je včeraj poslala svojega reprezentanta v Nemčijo, da dobi tam podatke in informacije o položaju ljudi, ki bi se radi umaknili nacistični persekuciji. Reprezentant je bil izbran po zaključku mednarodne konference, ki je bila sklicana na apel predsednika Roosevelta, da najde pribežališče za begunce in politične izgnance. Na to konferenco je poslalo svoje predstavnike 32 evropskih in ameriških držav.

Reprezentant Združenih držav, ki je odpotoval v Nemčijo, je George Brandt, član ameriške delegacije, ki se je udeležila konference. Pred odhodom ga je ameriški državni department instruiral, naj obišče Berlin, Duna, Stuttgart, Hamburg in druga nemška mesta.

Pred zaključkom je konferenca sklenila ustanoviti permanentno organizacijo s sedežem v Londonu. Ta bo reševala problem beguncev in političnih izgnancev. Prihodnja seja mednarodnega odbora za zaščito beguncev se bo pričela 3. avgusta in Brandt bo na tej seji predložil poročilo o rezultatu svojega obiska v Nemčiji.

Myron C. Taylor, bivši načelnik ameriške jeklarne korporacije United States Steel in vodja ameriške delegacije, ki je tudi predsedoval konferenci, je izrekel željo, da bi Nemčija kooperirala z londonsko organizacijo. Poudaril je, da je predvsem potrebno, da Hitlerjeva vlada ne konfiscira imetja židov in drugih, ki bi se umaknili iz Nemčije in iskali zavetja v drugih državah. Dalje je rekel, da so reprezentantje nekaterih držav obljubili pribežališče beguncem, povedal pa ni, katere so te države.

Stavkovni izgredi v Californiji

Westwood, Cal., 16. jul. — Šestnajst delavcev je bilo ranjenih v bitki v zvezi s stavko, ki jo je unija CIO oklicala pri Red River Lumber Co. v tem mestu, ki je pod kontrolo kompanije. Stavka je bila oklicana zadnji torek v znak protesta proti redukciji mezde. Policija zdaj straži ceste, da prepreči nadaljnje spopade.

Francija proslavila padec Bastilje

Pariz, 16. julija. — Pariz je spet proslavil obletnico padca Bastilje, toda letos je bila proslava skupni narodni praznik Francije in Anglije. Bila je priateljska gesta napram angle-

škemu kralju Juriju VI., ki bo prihodnji teden posetil Pariz. Bastilja je bila jeklniška trdnjava, kamor je francoski kralj Louis XVI. pošiljal svoje politične nasprotnike. S padcem te trdnjave 14. julija l. 1789 je bila strmoglavljena tudi francoska monarhija.

Anglija naročila letalske motorje v Ameriki

New York, 16. jul. — Korporacija Curtiss-Wright in Wright Aeronautical sta naznanili, da sta dobili od angleškega letalskega ministra naročilo glede gradnje 400 letalskih motorjev. Motorji so istega tipa kot jih je razvil ameriški letalec Howard Hughes v svojem poletu okoli sveta.

Nogavičarska unija podpisala pogodbo

Philadelphia, Pa., 16. jul. — Zveza nogavičarskih delavcev je včeraj podpisala pogodbo z organizacijo delodajalcev, ki krije 30.000 delavcev. V imenu unije je pogodbo podpisal predsednik Emil Rieve, v imenu delodajalcev pa George Lang. Stara mezdna lestvica ostane in veljavnost pogodbe poteče čez tri leta.

Amerika naj zamaši usta protifašistov!

Rim, 16. jul. — Virginio Gayda, urednik lista Giornale D'Italia, je včeraj komentiral Rooseveltov govor, v katerem se je predsednik izrekel za razorožitve. Gayda pravi v svojem komentarju, naj Roosevelt najprej "razoroži" protifašiste v Ameriki, ki v svojih govorih napadajo Mussolinijevo vlado. Zaveže naj jim jezik, potem pa naj se loti problema splošne razorožitve.

New York počastil letalca Hughesa in njegove tovariše

(Nadaljevanje s 1. strani.)

la po morju svet v 72 dnevih, šestih urah in enajstih minutah. Rekord je bil v poznejših letih večkrat posekan.

Drugi rekordi so:

L. 1926 — Edward Evans in Linton Wells: 28 dni, 14 ur, 36 minut; deloma sta se poslužila letala na svoji poti.

L. 1927 — Mears in stotnik Collyer: 23 dni, 15 ur, 21 minut.

L. 1929 — Graf Zeppelin: 21 dni, 7 ur, 34 minut.

L. 1931 — Willey Post in Harold Gatty: 8 dni, 15 ur, 51 minut.

L. 1933 — Willey Post: 7 dni, 18 ur, 49 minut.

L. 1938 — Howard Hughes: 3 dni, 19 ur, 17 minut.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Milwaukee, Wis., J. U.: Ponatista ne moremo izvršiti.

Moja turneja v interesu SNPJ po zapadu

Piše gl. tajnik F. A. Vider

(Nadaljevanje.)

Poskušam, kod bi se prišlo v dvorano. Glavni vhod je zaprt. Grem naokoli in slišim govorico v pritličju. Grem dol in tam najdem društvene odbornike in par članic, ki so bili jako zaposleni s pripravami večernega banketa. Po kratkem pozdravu — ker jih nisem hotel muditi pri njihovem važnem poslu — se kmalu poslovim, češ, da se vidimo zvečer. Prej ko se podam do družine Potočnik v Cumberland, kjer mi je bilo obljubljeno prenočišče, vzamemo še sliko od doma, ki je priobčena na tem mestu.

Potočnik in od nekaterih drugih članov in odriniti proti Roslynu.

Mrs. Potočnik in družini se toplo zahvalim za vso potrebo ter naklonjenost. Dalje se tudi zahvalim za gostoljubnost vsem članom in članicam, s katerimi smo se seznanili za časa mojega obiska, želeč jim vse najboljše in bodite bratsko pozdravljeni!

Iz Enumclawa sem šel na bližnjico po pešeni cesti kakšnih sedemnajst mil, nakar smo zopet prišli na lepo cementirano cesto števil. 10, ki vodi proti Cle Elumu. (Z nama je od tu pa v Cle Elum potoval tudi Potočnik,

Slovenska dvorana v Enumclawu, Wash.

Zvečer, 14. maja, se je vršil shod, ki je bil neprizadevan do bro obiskani in katerega so poselili odborniki in člani društev iz Seattle, Tacoma, Rentona, Black Diamond, Issaquah in celo iz Cle Eluma. Društveni uradniki in člani naj mi oprostijo, ker ne vem za imena vseh zunanjih udeležencev shoda, tako jih tudi ne morem po imenih navesti, kar pa nazadnje nima posebnega pomena. Važno je, da ste prišli na shod in a tem pokazali, da vam je pri srcu Slovenska narodna podpora jednota. Po shodu se je v spodnjih prostorih vršil banket, na katerem je bila tudi velika udeležba, po banketu je pa sledil ples v lepi in obširni dvorani.

Dvornica, kakršno imajo rojaki v Enumclawu, med temu tudi člani našega društva, ker dvorana je pravzaprav društvena last skupnih društev, bi bila lahko v ponos vsakemu večjemu mestu in za mesto Enumclaw, ki šteje okrog 2000 prebivalcev, je skoro prevelika. Nerazumljivo mi je, da so si upali člani raznih društev v kraju, kot je ta, postaviti tako obširno dvorano, če tudi je lesena s cementno podlago. Za primero obseznosti naj omenim, kar sem poizvedel, namreč, da dvorana je široka 120 čevljev, globoka je pa 82 z malim odrom za godbo, kakor tudi primerno in okusno okrašena.

Razpoloženje na shodu in po shodu med člani je bilo tako prijateljsko, da smo se težko ločili ob poznih jutranjih urah.

Tukaj se življenje delavcev razlikuje od onega, ki sem ga opisoval pred tem. Vse je bolj skromno, posebno onih, ki so izključno navezani na premogokope, ki sedaj slabo obratujejo. Je tudi nekaj farm, ki pa tod niso kakšna posebnost. Hišice delavcev se tu razlikujejo od onih po Californiji in Oregonu — izjema je Potočnikova — kar je popolnoma razumljivo, ker ljudje tukaj niso vajeni razkošnosti, tudi ne slišajo posebnih pritožb.

Drugi dan popoldne se je imel shod vršiti v Roslynu, Washington, zato ni bilo posebno veliko časa in tako sem se naslednje jutro moral posloviti od družine.

(Dalje prihodnjic)

Alli ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svolecem v domovino.

Člani ameriškega zdravniškega oddelka, ki jih je poslal v Španijo Ameriški odbor za pomoč španski republikli.

IN MEMORIAM

In sad, but loving memory of our dear Father

MICHAEL MALI

who passed away July 16, 1937, at Broughton, Pa.

In loving memory of our dear husband and father, who passed away one year ago today:

The moon and stars are shining upon a lonely grave,
Where sleeps our husband and father
We loved but could not save.
We often sit and think of you

And speak of how you died:
To think you could not say goodbye
Before you closed your eyes.
For all of us you did your best:
May Heaven grant you eternal rest.

—From his loving wife MRS. MALI and children, Broughton, Pa.

Vesela pisarija

France Feržou

Pismarji in farizeji, oprostite; Vrhničani, ne zamerite: tudi Lašče so prečuden kraj!

Lezite pri sv. Roku na tratu in zastrmite v daljo; pred vami je razgrnjen čudovito lep košček zemlje slovenske. Na levi v medli sinjini Snežnik, pred njim obronki Bloške planote, dalje Rute s cerkvico sv. Primoža, zapadno Veliki Osoinik, Kurešček, v ozadju temni Mokre, proti severu Sv. Ahac, še bolj v desno šmarski griči; nad vsemi v ozadju pa večno lepe Kamniške planine, sladke in svetle, kakor najlepše sanje otroških duš. Notri v tej dolini, ki jo menda iz posebne previdnosti obkrožajo še manjši griči, kateri se začno na Veliki Slevici pri cerkvi Matere Božje, ki je celo Turka ustavila, pa se nadaljujejo mimo Volake ter se preko Kokav potapljajo pred Rašico, da se za Malimi Laščami zopet dvignejo in nadaljujejo ta svoj oklep v Velik vrh, na Grmado in dalje v ozadje proti Ribnici.

Sredi te mirne doline pod vami pa so široko v zelenje položene Velike Lašče. Daleč nekeje z vzhoda vodi vanje vijugasta bela cesta, odcepa manjšo sestrnico proti jugu nekam na morje ali vsaj tja, odkoder se ga z domače zemlje še vsaj zasluhliti da, sama pa hiti mimo sv. Trojice, Rašice, preko Turjaka, v domačo prestolico in dalje v beli svet.

Ce zasanjate na trati pri sv. Roku v zgodnji mrak, potem ugledate Martina Krpana, kako poganja sem od Reke svojo koblico, težko natovnjeno z angleško soljo. Vidite ga, kako hiti od Loza čez Lopato, za Blokami dol v so-teško Kuzmanko, pod cerkvijo na Veliki Slevici, skozi Brezje, za Laščami na Pušče, skozi Rigelj, na Rašici mimo srednjega malna, pa brž dalje proti Skočjanu, Šmarju in bogve kam. Plazi in skriva se po tistih majhnih, kakor otroške igračke srčanih gozdičih, kajti ne mara biričev. In po njegovi poti hiti za njim cela rajda njegovih naslednikov, katerih nekatere odvedejo pri povratku s seboj na Reko malega malnarjevega Primoža, odvedejo na Reko v šolo, da se bo naučil pisanja in tako učil pozneje "use perjubne Slouvence" domačega pisanja in branja.

Ce uprete oster pogled v smrečje proti Košutovki, vidite dolgokrakega krojača z vatlom v roki. To je Kurji strah, takrat edini protestant v Laščah, ki hiti iz Podsmreke, kjer je sešil prvo obleko dečku Stritarju, ki pojde jeseni v Ljubljano študirat za gospoda. Tista večja gruča proti Rašici na beli cesti pa so gotovo junaki, ki hite v takrat najbolj slovečo gostilno belokranjske Ivanetiča pod psevdonomom Antona Korena v Prileasu iz romana "Sodnikovi".

Ce vam pa ni dano, da bi vse to ugledali sami, radi napak, ki jih imate na očeh ali celo v duši, je pa čisto gotovo, da tam doli lahko srečate Močlarjevega vnuka, ki ves jezen poganja kravo nazaj s semnja, ali pa najzete v gostilni vnuka malnarja Junteza, baš pri razbijanju s praznim litrom po mizi prav tam, kjer je nekdanji Drakalerica gostila v gosposki sobi škrice, nad katerimi se je sukal čebrenjavi študent Boris Miran, in kmete v prvi sobi, med katerimi je prepeval kuštravi širokopleči mošter Ubežnega kralja in Martina Krpana. In ni izključeno, da naletite na očanca, ki še ni pozabil zabavljice ribniškega berača Pikinega Jožka, kateremu sta skladaletenki in podsmreški študent take-le:

Dvoraka vas in Škrilovica!
Tam županstvo je doma,
tam deli se vsa pravica,
z burovžem naprej rušta.

Laščanje so meni priča,
kar sem rekel, da je res;
pol vasi je sam'ga b'riča
in še pet žandarjev vmes.

Ni potrebno, da je to vaša rodni kraj; dovolj je, da ste le nekaj let vdihavali ta zrak. Lašče ne pozabite nikoli! Pravi Laščan pa naj gre kamorkoli, čisto vseeno je: Amerika, Sibirija, Dunaj ali Beograd. Vsa tista čudežna okolica gre z njim. Kar zamajejo se griči, zavončkljajo cerkvice od Velike Slevice do Sv. Ahca, zašume gozdiči, zažubore tokave in vse potuje z njim,

pa naj še tako trdovratno miži. V vseh časih, dobrih in težkih, dokler je duša v njem, je tudi ta podoba mladosti. Samo tako je razumljivo, da je prihajal v najtežjih urah svojega življenja Levstik semkaj, se napajal, tešil in krepil in se zvečer solzan vračal v Ljubljano. Kdor more razumeti Stritarja, ve, da je vsa vsebina njegovega obzorja tisto, kar objame pogled od sv. Roka ali z vojaškega hriba in to do poslednjih dni njegovih. Profesor Prijatelj ni nikjer bral s toliko toplino prvih bukev slovenskih, kakor na trati pri sv. Roku.

Zdaj je marsikaj drugače. Kakor povsod. Ostala je samo revščina, in da ni pretežka, je po božji previdnosti ostal zraven še humor. Prišten, zdrav, nepokvarjen humor; časih jek, časih blag, kakor je pač razpoložen njegov oče, ki se imenuje življenje.

PRVA DOMAČA

Iz starega Rima vemo, da ni dobro biti — drugi. Odtlej velja to za vse kraje.

Prva in najvažnejša hiša v Laščah pred kakimi osemdesetimi leti je pri Anžetovih. Takrat gospodarili pri Anžetovih oče Jarnej. Pamen, ugleden gospodar, daleč spoštovan mož, vreden nosilec starega hišnega slovesa. Poleg lepega posestva vodi še gostilno in trgovino z vsem, kar se kupuje in prodaja. Lahko se baha z dobrim imenom in čednim premoženjem.

In pride v Lašče iz Dvorske vasi živinski trgovec Navrtnik. Pokupi sredi vasi tri lešene bajte, podre vse skupaj in sezida novo, veliko, prostorno poslopje, sedanjí Vatikan.

Takoj pa hoče biti prvi. Kako to? Anže prvi od njegadni, Navrtnik pa od včeraj. To ne gre. In kar ne gre, odpira borbo. Takrat v naši deželi še ni politike, torej tudi ne strank, toda so tukaj že ljudje, v ljudeh pa vsi pojorji za tako reč. Zato je lahko razvneti boj med Anžetovo in Navrtnikovo hišo.

Kdo pa prvi? Razdele se Lašče v dva tabora, v Anžetov in Navrtnikov. Dve stranki. Ene za Anžeta, druga za Navrtnika. Morda so pa take reči odkrile politiko? In tudi tretji so tu. To so neutralsi. Ti so še dandanašnji najnevarnejši; zato ker z nikomer ne drže. Pomežikujejo sem, šikile tja. Govore vedno tako, da so na sredi. Kadar pa je potreba, padejo tja, kjer jih je več. Če se v takem primeru napeljuje, pa brž popravijo po stari narodni filozofiji: da je največja močnatost popravljati in priznati zmote.

Navrtnik ne more Anžeta, Anže pa ne Navrtnika. Tako tudi njuni prijatelji. Ker je pri obeh gostilna, ne pijejo Anžetovi prijatelji Navrtnikovega vina, Navrtnikovi prijatelji pa zopet ne narobe. Neutralsi pijejo oboje, posebno z vsmo, kadar je zastoj.

Tako gre iz dneva v dan. Pri Navrtniku zabavljajo na Anžetove, pri Anžetovih na Navrtnikove. Prijatelji prikimavajo, neutralsi pa prenašajo pošte. Tako je vedno dovolj gradiva za sovraštvo in prepir. In kaj bi ubogo človeštvo brez teh sladkih stvari?!

Pride tudi do ovađb in tožba. Resnično, resnično: v vsakem kraju je lahko samo eden prvi, pa naj je to potem v Rimu ali pa v Laščah.

Obojestranska mržnja se povzpne do vrhunca, ko pri županjskih volitvah zmaga Navrtnik proti Anžetu. Slišite, ljudje božji! Kaj takega?!

Oče Jarnej kuha jezo, študira maščevanje. — Ze vem — pravi ženki nekega zimskega večera, — kako ga bom osmešil do golih kosti in dokazal vsemu svetu, da smo pri nas še vedno pri stari brihtnosti. Samo kje bi dobil človeka, ki bi pravočasno obvestil Navrtnika in to tako, da bi niti ne slutil, da prihaja od mene? —

— Nimaš boljšega za takšen popravek od sosed Petricka. Saj vidiš: eno uro sedi pri nas, dve uri pri Navrtniku. Pri nas se liče nam in toleče po Navrtniku; kaj pa misliš, da dela tam? Za kozarec vina ga peljaš okrog cele fare. —

Tudi to je nazadnje preudarjeno do poslednje podrobnosti.

(Dalje prihodašlj.)

Slovaško vprašanje v luči števil

Pred svetovno vojno je madžarski režim na Slovaškem do malega že dosegel svoj smoter. Koloman Tisza je že svedčano izjavil: "Slovaškega naroda ni." Danes, po dvajsetih letih svobodnega življenja, je Slovaška skoraj v vsem, v čemer je pod Madžari zastala, dohitela evropski zapad. V najožjem sodelovanju in sporazumu z Čehi so Slovaki spremenili narodno puščavo v procvitajočo domovino in slovaško ljudstvo je prehodilo razvojno pot od zatirane manjšine do državnega naroda.

Do ljudskega štetja l. 1930 so se posledice nasilne madžarizacije Slovačkov popravile že v toliki meri, da je bilo na Slovaškem osem milijonov, t. j. 2.345.909 Slovačkov. V ogrskem narodnem

predstavnstvu pred vojno so imeli Slovaki dva poslanca in nobenega člana magnatske zbornice, v praškem imajo 58 poslancev in 30 senatorjev. Od prvega leta bilo 14 Slovačkov ministrov, od l. 1935 je Slovaški ministri predstojnik. Stirje poslaniški CSR so Slovaki. Pod madžarskim režimom je izmed 12.447 državnih uradnikov priznalo slovaško pripadnost samo 35. Na Slovaškem skoraj ni bilo slovaških državnih uslužbenecv. Danes je samo v resortu notranjega ministarstva nastavljenih na Slovaškem 2957 Slovačkov, v čehskih delah pa 113. Slovaških notarjev je nad 900. V sodni službi je na Slovaškem 227 sodnikov-Slovačkov in 87 sodnih pravnikov. Slovaki sta oba prva prezidenta najvišjega sodišča in pravosodni ministri. Pošte poslujejo 5626 Slovačkov, izmed teh 4018 na Slovaškem, železnice pa dajejo kruha 14.562 Slovačkov.

Ogromen je razmah šolstva. Leta 1918 so imeli Slovaki 140 ljudskih šol, danes jih imajo 3.277 in jih obiskuje 412.559 otrok. L. 1918 niso imeli Slovaki niti ene meščanske šole, dandanes jih imajo 197 s 63.998 otroki. L. 1918 niso imeli Slovaki niti ene srednje šole, sedaj imajo 49 zavodov s 26.133 dijakmi. Madžari niso dovolili Slovačkom ne enega učiteljskega in ne trgovske, obrtne ali strokovne šole. Dandanes je na Slovaškem 14 učiteljskih, 20 trgovskih šol, 32 obrtnih šol in 17 šol za ženske poklice. Republika je ustanovila na Slovaškem univerzo in tehniko. Republika je postavila 867 novih šolskih poslopij in adaptirala 771 poslopij. Pet pravnih ministrstev je bilo Slovačkov. Pod Ogrsko je bilo 390 slovaških učiteljev, sedaj jih je 8726. Pred prevratom sta bila dva srednješolska profesorja Slovačkov, sedaj jih je okrog 700. Dalje imajo Slovaki 53 visokošolskih profe-

sorjev in docentov. Pod madžarskim režimom je bila samo pila polovica Slovačkov pismenih. V dvajsetih letih češkoslovaškega režima se je pismenost Slovačkov dvignila na preko 90 odstotkov.

Pod Madžarsko so imeli Slovaki 22 časopisov, med njimi en dnevnik. Dandanes imajo 289 časopisov, med njimi devet dnevnikov. V zadnjih dvajsetih letih je izšlo nad 20 milijonov izvodov slovaških knjig. Do leta 1918 je imela Slovaška Matica v Turčianskem Sv. Martinu majhno hišico in še tu ni smela svobodno delovati. Danes ima v istem mestu ogromno, moderno palačo in izdaja del svojih publikacij z javno podporo, ki je v tuji državi ni bila in ne bi bila nikdar deležna.

Enako silen je gospodarski napredek Slovaške. Z agrarno reformo je razdelila CSR na Slovaškem 686.000 ha veleposesniške zemlje 198.786 maloposessniškom, zaradi česar si je nakopala besno mržnjo in irendentistično gonjo madžarskih grofov. Silno je zrasla industrija na slovaških tleh in zaposluje stotine Slovačkov, ki so bili morali nekoč kot "drotarji" po svetu. Vzrasta slovaške industrije si ni moglo misliti brez finančnega in tehničnega sodelovanja Čehov. Leta 1930 je bilo na Slovaškem 288.600 socialnih zavarovancev, v najhujši krizi 139.000, l. 1937 pa že 329.877.

Od l. 1921—1930 je bilo na Slovaškem zgrajenih 91.460 stanovanjskih hiš. Elektrifikacija dežele je v tem času sedemkratno zrasla, vsaka četrta vas na Slovaškem je že elektrificirana.

Od l. 1920—1937 je zgradila država na slovaških tleh 400 km novih železnic in izdala zanje 934 milijonov Kč. Iz javnih sredstev so postavili na Slovaškem pet novih bolnic in sanatorijev, ki lahko sprejmejo 13.000 bolnikov.

Vsi ti uspehi so sad češkoslovaškega edinstva, posledica skupnih finančnih in organizacijskih prizadevanj Čehov in Slovačkov. Gospodarsko pasivna Slovaška ne bi bila nikdar dosegla brez sodelovanja gospodarsko močnejših in naprednejših Čehov tako nagleda in velikega napredka. Besede avtonomija, centralizem i. t. d. so lahko prazne tuške, katerim lahko vsak politik in še bolj vsak demagog daje poljubni smisel. Učinkovitost narodne svobode in dejanski vpliv narodne samovlade se meri samo po resničnih uspehih. Primerjava med stanjem na Slovaškem l. 1918 in l. 1938 pobija z argumenti dejstev in številk vse tiste, ki iz zaslepljenosti ali kakršnekoli zagrizenosti besedičijo o zatiranju slovaškega naroda in o pravičnosti Hlinkovega boja.

(Po Jutru.)

Plinske maske

Prvi so se poslužili strupenih plinov v svetovni vojni nemški vojaški oddelki na belgijskem bojišču. — Pripravljenost za plinsko vojno v sodobni Evropi

Ko se je 22. aprila 1915. zjutraj nad strelskimi jarki francoske afriške divizije severovzhodno od Yperna dvignila zelenkastorumenja megla in ko so se dva dni pozneje Kanadci pri Langemarku seznanili z enakim pojavom, so le redki vedeli, kaj pomenita dva prva nemška napada s strupenimi plini v svetovni vojni. Vojaki so v naglici storili edino, kar je bilo mogoče: pritisnili so obraz na hladno zemljo, na usta in nos pa so položili srajce in robce, ki so jih nekateri v pomanjkanju vode namočili z urinom. To so bili prvi začetki borbe proti strupenim plinom.

Nemci pa so se pripravili za primer, da bi potegnili veter ter vrnil plin proti njihovim vrstam, zelo primitivno sredstvo: v kemikalijah namočeno vato. Kmalu na to so se pojavile prve maske z ustnikom, ki so segle od ust do brade, pri čemer so vojaki stiskali nosove s ščipalkami. Šele proti koncu l. 1915 so dobile nemške čete prave maske proti plinom s kemičnimi filtri.

Odtlej se plinska maska v načelu ni spremenila. Še danes stoji iz kosa gumija ali usnja z naočniki. Maska se tesno prime obraza ter vsebuje škaflo za filter z ogljem, kemikalije in me-

Major Martin Hourihan (levo) in stotnik Fred Keller ob povratku v New York iz Španije, kjer sta se borila na strani lojalistične armade.

hanični filter. Vsaka plinska maska na svetu je napravljena po tem principu, vsaka daje nosilecu tisto grozotno podobo, ki napravi iz človeka fantastično pošast. Ta osnovni tip seveda dovoljuje v navedenih mejah razne variacije: plinske maske so cenejše in dražje vrste, enostavne in bolj komplicirane, dolge in kratke. A tudi najenostavnejša maska proti plinom je danes sad najpreciznejšega dela dolgoletnih izkušenj in velikih lakustev.

V mnogih evropskih državah spada že danes plinska maska med vsakdanje predmete. V vsakem večjem mestu na evropskem kontinentu lahko kupiš poljubno plinsko masko, kakor v vsakem večjem kraju dobiš na prodaj čevlje ali klobuk. V Franciji dobiš plinsko masko v vsaki boljši drogeriji. V Angliji imajo trgovnice svoje prodajalne: V Italiji in Nemčiji prodajajo maske proti plinom posebne agenture, takisto na Češkoslovaškem.

Koliko stane plinska maska? Cene so zelo različne. Zelo poceni so plinske maske na Angleškem, kjer stremijo za tem, da bi država preskrbela vsakemu državljanu plinsko masko zastoj. Zaenkrat pa še niso prišli tako daleč. Plinska maska v Angliji stane danes pet in sedemdeset din. "Air Raid Precautions Department" prireja po deželi posebne tečaje, v katerih se uče javni funkcionarji ravnanja s plinskimi maskami. Približno milijon policistov, gasilcev, mestnih uradnikov, veteranov, zdravnikov, bolničarjev obeh spolov, kemikov in članov Rdečega križa je že izvežbanih v tem pogledu.

V Franciji so pripadniki vojne industrije, obrambnih organizacij in sličnih ustanov tudi preskrbljeni z maskami proti plinom, civilno prebivalstvo pa jih še nima. Vlada je dala v prodajo "delavsko masko", ki stane 130 frankov. Izdelali so osem milijonov izvodov tega tipa, toda pravijo, da so ljudje kupili komaj par tisoč kosov. Zato pa zbuja na Francoskem pozornost druge priprave zoper plinsko vojno. Ljudje si nabavljajo prozorne maske iz močne celulo-

ze, namenjene v prvi vrsti materam in otroškim strežnicam, da se otroci ne prestrašijo ob pogledu na pošastno podobo navadnih plinske maske. Za otroke izdelujejo "plinske vreče" z okenici iz celuloze in celo plinske omare. Tovrstne naprave najdeš danes že v češkoslovaških sanatorijih za otroke. V te naprave ne more nikakor vzdrzeti s strupenimi plini okužen zrak.

V Italiji in Nemčiji nadzorujejo priprave za plinsko vojno posebne ustanove, ki pa ne vežbajo ljudi toliko v rabi plinskih mask, kakor jih uče, kako se je izogniti zmedbi o priliki plinskega napada. V Italiji deluje "Unione nazionale di protezione antiaerea", ki ima milijon članov, v Nemčiji pa "Reichsluftschutzbund", ki šteje enajst milijonov članov. Posebno se Nemci vadijo v vsakovrstnih manipulacijah s strupenimi plini. Uče se brezpozorne pokorščine napram ukazom od zgoraj. V Italiji so maske pri zasebnikih zelo redek pojav. Družba "Unione" je prodala doslej nekaj stotisoč plinskih mask, ki so precej drage, stanejo okoli 200 din kos.

Vlada je naročila pet milijonov komadov za vso državo in te maske bodo v primeru vojne brezplačno razdelili med ljudi. Industrije so nabavile za svoje delavce približno milijon izvodov. V Nemčiji pridno propagirajo nakup plinskih mask, ki pa so precej drage. V Rusiji že leta in leta sistematično delujejo na to, da ljudje kupujejo maske proti plinom. Maske izdelujejo državne tvornice in sorazmerno poceni. Kupci jih plačujejo na obroke, za propagando nosijo vozači traktorjev, sprevodniki na cestni železnici in strojni stavci od časa do časa plinske maske v službi ter na poti v službo in iz službe domov. Poleg plinskih tmask uporabljajo Rusi povrhnjice iz asbesta.

Amerika je tudi v tem pogledu izjema. Niti ameriška vojska ni danes preskrbljena s plinskimi maskami — dokaz, da se Ameriki s plinsko vojno nikamor ne mudi. Toda plinske maske v Ameriki, kolikor jih imajo, so doslej najboljše na svetu. Izdelujejo jih v Edge-

Ženske

"Ženske," sem dejal, "jevrstna bitja. Kadar si može, jih vodijo kdo ve kam! Često volijo zlo, stijo dobro ob strani."

Arhibald je pritrilil: "sva tako prijetno kramljiva sva imela kakšno urico stega časa. Zdaj sva zopet la v veži velikega hotela sva se srečala ter sva obla spomine."

"Jaz sam," sem povzel, "sem moral na samem sekrat preizkusiti, kakšen imajo časih ženske. Pred le bil z mlado, očarljivo dan potovanju v Italijo. Bila sva raj zaročena. V istem kupu kar midva, se je vozil dandant, ki so ga zasledovali lico. Tihotaplil je milijon mejo. Gladys se je njemu bo odpovedala meni in se žila njemu. Ne zaradi de kajti bila je bogata ženska pak mikalo jo je tisto, kar lo na možakarju kriminalni zločinkega..."

Arhibald je poslušal z njem.

"Drugič," sem pripovedal, "me je zapustila za kar zaradi morilca, ki so ga stili na glavni obravnavi. Šal sem doumeti to žensko, srečilo se mi ne bo menikdar. Prečesto sem v žividel na lastne oči, kako stala ženske z visoko intekor žrtve tatov in sleparjev, terim so ponudile srce in in rekel:

"Na žalost imaš popolprav. Tudi jaz sem spoznaško od te grenke strani. A diš n. pr. tisto damo, ki se neprisiljeno pomenkuje sskim vratarjem? Ta ženska nedvomno lepa, pravijo, da di pametna in izobražena. biser se je, kakor pripovedtukaj in povsod, kjer jo pozavezal v zakonski jarem s nim dedcem, ki se zdi polekakor komična figura..."

Obmolknil sem, rekel niti besedice. Kajti ženska, Arhibald govoril o nji, ko menil pogovor z vratarjem bila — moja žena.

SLOVENSKA NARODNA PORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije posebno list Prosveta za katero potrebuje agitacije v društev in članstva in v gando svojih idej. Nikakor ne za propagando drugih pornih organizacij. Vsa organizacija ima običajno glasilo. Torej agitatorični in naznanila drugih pornih organizacij in njih društev se ne pošiljajo listu Prosveta.

All ste naročeni na "Prosveto"? Podpišajte svoj

Prizor iz parade Kitajcev v San Franciscu, ki je bila organizirana v zvezi z zbiraanjem spevkov za kitajske vojake, ki branijo svojo domovino pred japonskimi imperialisti.